

LUNDS
UNIVERSITET

Att bara vara barn

En studie i hur fysisk bestraffning av barn är kopplat till det juridiska klimatet för unga i USA.

Helena Paulsson

Mänskliga rättigheter

Höstterminen 2007

Handledare Carin Laurin

Abstract

United States is one of the two countries in the world that have not ratified the convention on the rights of the child, and one of the few countries that sentences children less than 18 years to life in prison without parole. Besides this, corporal punishment is legal in all the states of USA. This essay is aimed at researching how these three factors affect one another in the American context and what consequences may come out of it. By the use of reports from NGO's and UN treaties together with various theories about the subject in question, I have looked into the juridical climate for today's young Americans.

The conclusion of the essay shows that there is a tendency in the United States to control violence with violence, from a local level and further to a state level. As long as this attitude proceeds, the situation for children at risk for being sentenced to life sentence will not improve.

Förkortningar

CAT	Convention against Torture, and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
CAT	The Committee against Torture - Kommittén
CRC	Convention on the rights of the child – barnkonventionen
FN	Förenta Nationerna
HRC	Human Rights Committee
HRW	Human Rights Watch
ICCPR	International Covenant on the Civil and Political Rights - konventionen om politiska och medborgerliga rättigheter
LWOP	Life without parole - livstid straff utan benådning
NGO	Non-governmental Organisation

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förkortningar	2
Innehållsförteckning	3
1. Inledning	1
1.1. Frågeställning	1
1.2. Avgränsningar	1
1.3. Syfte	2
1.4. Teori	2
1.5. Metod och material	3
2. Fysisk bestraffning och dess konsekvenser	5
2.1. Fysisk bestraffning av barn	5
2.1.1. Fysisk bestraffning i hemmet	6
2.1.2. Fysisk bestraffning i skolan	7
2.1.3. Fysisk bestraffning i straffsystemet	7
2.2. Föder våld nytt våld?	8
3. Barnkonventionen	9
3.1. Kort historik över barnkonventionen	9
3.2. Barnkonventionens delar och artiklar	9

4. Det juridiska klimatet för barn i USA.....	12
4.1. Den rättsliga synen på barn.....	12
4.2. Livstid utan benådning för barn under 18 år.....	13
4.3. Mandatory law	14
4.4. Konventioner som ger barn ett visst skydd i USA.....	16
4.5. Icke-ratificeringen av CRC i USA.....	17
4.5.1. USA och exceptionalismen.....	18
5. Slutsatser och diskussion.....	20
6. Referenser	23

1. Inledning

Våld föder våld. Denna uppfattning är vanlig och används ofta för att förklara hur våldsamma aktioner skapar våldsamma reaktioner, till exempel i krigssituationer. Detta fenomen visar sig också i hemmet, där ett våldsamt beteende hos föräldrar ofta avspeglas i barnets beteende. Men hur långt kan man dra denna tes? Är det möjligt att dra paralleller mellan stat – individ och föräldrar – barn? Med andra ord, är det möjligt att jämföra fysisk bestraffning av barn med samhällets straff för unga kriminella? I USA är det fortfarande lagligt med fysisk bestraffning i hemmet, och enligt många organisationer väldigt vanligt. USA är också ett av få länder som utdömer livstids straff utan benådning för barn under 18 år. Synen på barn verkar onekligen hårdare än i många andra länder, till exempel Sverige där barnets bästa sätts väldigt högt och skyddas av lagar och konventioner, bland annat barnkonventionen. USA har inte ratificerat konventionen. Det enda andra landet som inte ratificerat är Somalia, med den enkla anledningen att landet inte har haft en fungerande regering sedan konventionen kom.

1.1. Frågeställning

Min huvudsakliga frågeställning är; Vilka kopplingar finns det mellan tillåtligheten av fysisk bestraffning av barn och den amerikanska jurisdiktionen för barn som begått brott? En annan fråga jag försöker besvara är hur den amerikanska synen på barnet har påverkat det juridiska klimatet i USA och landets icke-ratifikation av FN:s konvention för barnets rättigheter (CRC).

1.2. Avgränsningar

För att begränsa mig har jag valt att inte göra en djupgående analys av det amerikanska rättssystemet utan tar endast upp de relevanta delarna för min studie. Jag är medveten om att en djupare analys hade gett en större förståelse för problemet med fysisk bestraffning, men för att syftet med denna uppsats ska kunna uppnås på ett visst antal sidor har jag valt att begränsa

mig enbart till de straff och juridiska områden som är väsentliga för frågan om barnens rätt i USA. I avsnittet om konventioner som ger ett visst skydd för barn i USA har jag avgränsat mig till att endast se på bristerna i landets uppföljning av FN:s olika konventioner. Självklart är jag medveten om att det finns många positiva aspekter i USA:s arbete för mänskliga rättigheter, men de är inte relevanta i just denna studie.

Jag har även valt att endast gå in ytligt på den debatt om fysisk bestraffning av barn som pågår i USA. Debatten om USA och CRC går jag emellertid grundligare in på. Mycket av forskningen inom fysisk bestraffning pekar på etniska skillnader och en viss könsfördelning, men jag kommer i denna uppsats ej gå in på dessa faktorer. Istället har jag valt att koncentrera mig på barn som *en* homogen grupp. Även förövarna kommer jag att behandla neutralt i denna studie. Anledningen till att jag lägger upp mitt arbete på detta sätt är att jag vill kunna göra en analys av kopplingen mellan fysisk bestraffning av barn och det amerikanska rättssystemet. Hade jag även tagit upp de etniska och genusrelaterade skillnaderna i fråga om bestraffning hade mitt arbete blivit för stort och ytligt. På det här sättet kan jag renodla det övergripande problemet mellan bestraffning av barn och barns situation i det juridiska klimatet.

1.3. Syfte

Syftet med denna studie är att deskriptivt undersöka hur fysisk bestraffning av barn i USA är kopplat till landets rättsliga system. Uppfattningen om att barn som utför brott som anses som vuxna (mord, väpnade rån och liknande) och ska dömas som vuxna går emot CRC, och jag har undersökt om den amerikanska synen på barn är en orsak till att USA inte ratificerat konventionen. Personligen är jag väldigt engagerad i barns rättigheter och just frågan om USA och den speciella ställning landet intar i denna fråga fascinerar och irriterar mig. Av denna anledning valde jag att till min uppsats försöka utreda vad som ligger bakom detta.

1.4. Teori

Den nuvarande debatten om barns rättigheter har varit aktuell i USA sedan 1980-talet, då en våg av ungdomsbrottslighet svepte över landet. Sedan dess har den konservativa sidan med traditionella familjevärderingar varit motståndare till den mer liberala sidan med en öppnare syn på barns rättigheter. Ett exempel på den senare är frivilligorganisationer som End all

corporal punishment of children¹, vars informationsmaterial jag hämtat mycket fakta ifrån till mitt arbete. Fysisk bestraffning av barn är ett ämne som är väl behandlat. Mycket av forskningen rör sig kring vilka konsekvenser detta har för barnen senare i livet, och hur det yttar sig i dessas framtida familjesituationer. De flesta är överens om att det finns en koppling mellan våld i barndomen och yttrande av våld i vuxen ålder. Det största kritikerna till denna teori skulle jag säga är de som är för fysisk bestraffning, exempelvis konservativa anti-organisationer.

I min sökning fann jag ett enormt material som berörde frågan om fysisk bestraffning, och om USA och barnkonventionen. Min huvudsakliga teoretiska bakgrund baseras på Murray A. Straus teorier om fysisk bestraffning och våld. Murray A. Straus är en väl ansedd professor i sociologi som specialiserat sig på fysisk bestraffning och forskat enormt mycket i detta ämne. Han anses av många forskare och institutioner² vara den främsta på området, och därför har jag valt hans teorier som underlag till min uppsats. Den största fördelen med Straus arbete är att det är väldigt heltäckande. Straus teorier innefattar hela spektrat av fysisk bestraffning, från familjen till det kulturella och nationella avseendet. Jag ser inga särskilda nackdelar med hans teorier. Dock kan jag bara uttala mig om det material som jag använt mig av i denna uppsats, eftersom jag ej är tillräckligt insatt i hans övriga arbeten.

1.5. Metod och material

Denna uppsats är en kritisk samhällsvetenskaplig textanalys i hur det juridiska klimatet för barn i USA har påverkats av användandet av fysisk bestraffning i landet. Den teoretiska kontexten baseras som sagt främst på Murray A. Straus arbete medan den historiska och juridiska kontexten främst grundas på rapporter från frivilligorganisationer och FN-konventioner. För att illustrera en allvarlig sida i det amerikanska rättssystemet har jag valt att ta upp straffet livstid utan benådning, då barn under 18 år kan dömas till detta. Livstids straff utan benådning är en direkt översättning från det engelska Life without parole (LWOP). Då

¹ End all corporal punishment of children är ett globalt initiativ med syftet att stoppa all fysisk bestraffning av barn i hela världen. Organisationen har stöd från bland annat UNICEF, UNHCHR och CRC, och startades den 10 april 2001 i Geneve. Initiativtagarna består av representanter från internationella rättighetsorganisationer, även i Sverige. För mer information, se www.endcorporalpunishment.org

² Straus har bland annat tagit emot priser från American Sociological Association och National Council of Family Relations. Han är även en av upphovsmännen till Family Research Laboratory vid New Hampshires universitet. (<http://pubpages.unh.edu/%7Eemas2/bio-sum.pdf>)

detta straff (livstid *utan* benådning) ej existerar i Sverige har jag hädanefter använt mig av den engelska förkortningen.

Mitt material är främst hämtat från böcker och artiklar i tidsskrifter med anknytning till mänskliga rättigheter. Jag har även till stor del använt mig av rapporter från frivilligorganisationer, eftersom jag anser att de är oberoende av myndigheter och därför kan ifrågasätta mer än andra aktörer. En annan anledning till detta är att det hos dessa organisationer finns vittnesmål från både föräldrar och barn, vilket kan hjälpa till att få en större inblick i och förståelse för problemet med fysisk bestraffning och dess konsekvenser. Mitt primärmaterial består av konventioner och rapporter från FN.

Uppsatsen inleds med en genomgång av olika sidor av fysisk bestraffning och fortsätter med kapitel 3, vilket är en beskrivning av barnkonventionen. I kapitel 4 går jag igenom det juridiska klimatet för barn i USA och har här undersökt vad som ligger till grund för USA:s icke-ratificering av CRC. Här redogörs även den rättsliga historien för barn i USA fram till i dag. Kapitel 5 och 6 är diskussion och slutsats, där resultatet av denna studie presenteras.

2. Fysisk bestraffning och dess konsekvenser

2.1. Fysisk bestraffning av barn

Fysisk bestraffning som en del av barnuppfostran är vanligt över hela världen. Rädda Barnen definierar det så här:

*“Corporal or physical punishment is any punishment in which physical force is intended to cause some degree of pain or discomfort: hitting children with a hand, or with a cane, strap or other object, kicking, shaking or throwing children, scratching, pinching, biting or pulling their hair, forcing them to stay in uncomfortable positions, locking or tying them up, burning, scalding or forced ingestion – for example washing mouths out with soap”.*³

Staffan Jansson skriver i rapporten *Barn och misshandel* att det redan för 4000 år sedan förekom aga i sumeriska skolor (nuvarande Irak-området) och att aga under romarriket ansågs vara ett användbart verktyg för att disciplinera barnen i skolan.⁴ Även i Sverige har det förekommit barnaga under lång tid. Det var ett fenomen som fortsatte långt in på 1900-talet. Läkare diagnostiserade ofta barn som kom till sjukhuset med blåmärken och sår med en ”oklar” orsak till skadorna. Anledningen till detta var att uppfostran av barn ansågs vara en familjeangelägenhet. Barnen var föräldrarnas egendom och det var upp till dem att bestämma om uppfostran.⁵ I Sverige förbjöds kroppslig bestraffning av barn 1979 och Sverige blev därmed det första landet i världen att införa förbud mot alla former av barnaga.⁶ När beslutet om ett förbud mot aga i hemmet kom infördes följande tillägg i Föräldrabalken:

³ Save the children *Hitting people is wrong – and children are people too*, p. 2

⁴ Jansson, Staffan *Barn och misshandel – En rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i Sverige vid slutet av 1900-talet*

⁵ *ibid*, p. 22

⁶ *ibid*, p. 22

”Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.”⁷

Detta tillägg visar på att barnet aktas högt i Sverige och ses som en egen individ och inte en egendom eller bihang till föräldrar. Tillägget var ett viktigt steg i utvecklandet av barnets rättigheter. Som kontrast kan Sveriges lag sättas mot USA:s lagar, där det finns ett visst skydd för barn, men där lagarna ofta tolkas till vårdnadshavarens fördel och bidrar till ett hårdare rättsligt klimat för unga. Fysisk bestraffning av barn är vanlig i USA och anses vara legitim med syftet att uppfostra och kontrollera barn.

Enligt organisationen End all corporal punishment of children är föräldrar, vårdnadshavare och omhändertagande personer lagligt berättigade att utföra fysisk bestraffning i alla delstater i USA.⁸ 28 delstater och Columbia-distriktet har dock infört lagar som förbjuder fysisk bestraffning i offentliga skolor. Endast två delstater, Iowa och New Jersey, har förbjudit straffet även i privatskolor.⁹

2.1.1. Fysisk bestraffning i hemmet

Fysisk bestraffning av barn i hemmet är lagligt i hela USA, och ses av många föräldrar som en accepterad del i barnets uppfostran. I Minnesota har det gjorts undersökningar kring legaliteten av fysisk bestraffning av experter som vill förbjuda det, men än så länge tillåter lagstiftningen användandet för föräldrar, förmyndare och vårdnadshavare.¹⁰ Enligt Murray A. Straus har de flesta undersökningar huruvida fysisk bestraffning påverkar barnens utveckling och framtida liv visat på att det påverkar på ett negativt sätt.¹¹ Mycket forskning har kommit fram till att barn som blivit fysiskt bestraffade av sina föräldrar försöker använda samma metod tillbaka. Föräldrarna i sin tur ökar då våldet för att kunna kontrollera barnets beteende, vilket leder till att barnen blir alltmer fientliga och aggressiva.¹² Denna omedvetna legitimering av våld har i stor grad påverkan på barns beteende. Straus tidiga analys av detta problem visar på att fysisk bestraffning faktiskt ökar våld och brottslighet, och Straus själv

⁷ Sveriges Rikes Lag, Föräldrabalken 4:9 – 6 § 1

⁸ End all corporal punishment of children www.endcorporalpunishment.org/pages/frame.html, 2007-12-11

⁹ ibid

¹⁰ ibid

¹¹ Straus, A. Murray *Beating the devil out of them – Corporal punishment in american families*, p. 118

¹² ibid, p. 118

menar att för att kunna komma underfund med detta problem måste all fysisk bestraffning stoppas omedelbart.¹³

2.1.2. Fysisk bestraffning i skolan

I 22 av USA:s delstater är det tillåtet med fysisk bestraffning av barn i skolan. I de flesta av dessa delstater är det upp till en lokal ledning och skolan i fråga att avgöra vilka beslut som ska tas och vilka regler som ska följas i samband med fysisk bestraffning.¹⁴ Enligt officiella fakta från rapporter av fysisk bestraffning utförda av det amerikanska utbildningsdepartementet i offentliga skolor under 1999-2000 visade siffror på att 342 038 personer blivit utsatta för fysisk bestraffning under skolgången.¹⁵

Skolan är en institution i samhället som är till för att uppfostra barn men skolan är också en förlängd länk från hemmet, där föräldrarnas auktoritet förs över på lärarna. På så vis är även lärare en stor del av barns uppfostran. Högsta Domstolen beslutade 1977 att den åttonde lagändringen (the eighth amendment) i den amerikanska konstitutionen, som förbjuder grym och brutal behandling, inte gäller i skolan. Detta beslut gav därmed lärarna möjlighet att bestraffa barn i skolan utan föräldrarnas medgivande.¹⁶

2.1.3. Fysisk bestraffning i straffsystemet

Enligt USA:s Högsta Domstol går kroppslig bestraffning som dom i ett brottsfall emot landets konstitution och inga federala eller delstatliga lagar tillåter användandet av detta.¹⁷ 1977 års beslut angav också att alla dömda fångar ska vara skyddade från fysisk bestraffning, vilket anges i den åttonde lagändringen.¹⁸ End all corporal punishment of children menar dock att de endast har hittat 31 delstater som har lagstiftat ett förbud mot kroppslig bestraffning av barn som en disciplinär åtgärd i ungdomsinternering.¹⁹ De övriga delstaterna tycks endast ha förbjudit det som policy, och ej i lagen.

¹³ *ibid*, pp. 117-118

¹⁴ End all corporal punishment of children www.endcorporalpunishment.org/pages/frame.html, 2007-12-11

¹⁵ *ibid*

¹⁶ *ibid*, 2008-01-08

¹⁷ End all corporal punishment of children www.endcorporalpunishment.org/pages/frame.html, 2007-12-11

¹⁸ *ibid*

¹⁹ *ibid*

2.2. Föder våld nytt våld?

Murray A. Straus för i sin bok *Beating the devil out of them – Corporal Punishment in American Families* en tes om att barn som blir bestraffade fysiskt ofta får en inre aggression som visar sig senare i livet genom att den bestraffade i sin tur utför våldsamma handlingar. Dessa handlingar kan visa sig i bråk med andra unga, kriminalitet och misshandel. Fysisk bestraffning kan därmed öka risken för senare dåligt uppförande och kriminalitet. Denna teori är raka motsatsen till vad många föräldrar tror.²⁰ I många familjer används fysisk bestraffning som ett effektivt sätt att få barn att lyssna och få dem att förstå vad som är rätt och vad som är fel. Straus menar att resultatet av detta blir att när någon utför något störande är det moraliskt rätt att fysiskt bestraffa den som begått handlingen.²¹ Det våld som begås i samband med fysisk bestraffning är en princip som går att applicera på allt sorts våld, med undantag för våld i självförsvar, från misshandel inom hemmet till dödsstraff och krig.²²

*”In a violent society, violence is used to control violence.”*²³

Straus menar att för att till fullo förstå våldets ansikte måste man även se vad resultatet blir för föräldrar som slår sina barn. En förälder som slår sitt barn blir mer benägen att använda våld i andra situationer där någon bär sig illa åt.²⁴ Detta beteende kan också ta sig upp på kulturell nivå. När våld i ett samhälle blir legitimt i ett avseende kommer många människor att använda sig av våld även i andra avseenden där våld inte är legitimt. Straus kallar denna teori för ”cultural spillover theory”.²⁵ Teorin bygger på en eskalerande tanke, där användandet av mer våld generar ännu mer våld. Vare sig det gäller fysisk bestraffning, dödsstraff eller krig menar Straus att ju mer ett samhälle använder våld inom legitima gränser desto mer tenderar personer som betar sig illegitimt att även använda våld för eget syfte.²⁶

²⁰ Straus, A. Murray *Beating the devil out of them – Corporal punishment in american families*, p. 99

²¹ *ibid*, p. 101

²² *ibid*, pp. 101-102

²³ *ibid*, p. 114

²⁴ *ibid*, p. 105

²⁵ *ibid*, pp. 105-106

²⁶ *ibid*, p. 112

3. Barnkonventionen

3.1. Kort historik över barnkonventionen

Tanken om en konvention för barns rättigheter har funnits länge, men den mer genomgripande idén kom från Polen under 1970-talet²⁷. Efter det internationella barnåret 1979 fick tanken än mer fäste när frågan fördes över till FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Tio år senare hade en text tagits fram för godkännande och frågan gick vidare till FN:s ekonomiska och sociala råd och slutligen till FN:s generalförsamling. Den 20 november 1989 antog FN konventionen om barns rättigheter (CRC). Den trädde i kraft 1990 efter att 20 länder hade ratificerat den²⁸.

CRC har en övervakande mekanism, Kommittén för barns rättigheter, som tar emot rapporter från medlemsländerna, granskar dem, och ger rekommendationer till staten i fråga.²⁹ Dock har kommittén ingen tvingande övervakningsmekanism och därmed ingen möjlighet att undersöka, sanktionera eller straffa stater. Implementeringen av CRC beror helt och hållet på staterna själva och på internationella och nationella politiska påtryckningar.³⁰

3.2. Barnkonventionens delar och artiklar

Barn har historiskt setts som deras föräldrars, främst fäders, egendom men med tiden förändrades denna syn och barn sågs istället som egna sociala aktörer.³¹ Susan Kilbourne menar att en viktig filosofisk bedrift som CRC bidragit med är att den uppmanar stater att erkänna barn medborgare med egna rättigheter.³² Vad barnkonventionen stipulerar är att alla

²⁷ Kilbourne, Susan *Placing the convention on the child in an American Context* Human Rights: Journal of the Section of Individual Rights and Responsibilities

²⁸ Unicef Sverige www.unicef.se/barnkonventionen/varfor-finns-barnkonventionen 2007-12-07

²⁹ CRC 1989, artikel 43(1), 44(1)

³⁰ Kilbourne, Susan *Placing the convention on the child in an American Context* Human Rights: Journal of the Section of Individual Rights and Responsibilities

³¹ *ibid*

³² *ibid*

barn i hela världen, oavsett kön, hudfärg eller religion ska ha samma rättigheter.³³ Alltså ger barnkonventionen alla barn rättigheter, och inte bara grundläggande skydd. CRC tillerkänner barn medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och bygger på fyra grundprinciper. Alla barn har samma rättigheter, barnets bästa ska alltid stå främst i beslut, alla barn har rätt till liv och utveckling och alla barn har rätt att säga sin mening och få den respekterad.³⁴

Barnkonventionen består av 54 artiklar och brukar delas upp i tre huvudområden. Dessa tre är 1. grundrättigheter - rätten att få sina basbehov tillgodosedda, 2. skydd och trygghet - rätten till skydd mot utnyttjande och diskriminering och 3. positiva friheter - rätten till medinflytande genom att få uttrycka sin åsikt och få den respekterad.³⁵ Konventionen fastställer att ett barn är alla personer under 18 år.³⁶

Tre artiklar i CRC är relevanta för frågan om fysisk bestraffning av barn och det amerikanska rättssystemet, och dessa tre ställer jag upp nedan. Syftet med att ta upp dessa artiklar är att visa var USA har frihet att göra som de vill - och vilka konsekvenser detta får för de amerikanska barnen.

Artikel 37

Konventionsstaterna ska säkerställa att

(a) inget barn får utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Varken dödsstraff eller livstids fängelse utan möjlighet till frigivning får ådömas brott som begåtts av personer under 18 års ålder.³⁷

Artikel 40

1. Konventionsstaterna erkänner rätten för varje barn som misstänks eller åtalas för eller befunnits skyldigt att ha begått brott att behandlas på ett sätt som främjar barnets känsla för värdighet och värde, som stärker barnets respekt för andras mänskliga rättigheter och grundläggande friheter och som tar hänsyn till barnets

³³ CRC 1989, article 2(1)

³⁴ ibid, article 2(1), 3(1), 6(1-2), 12(1)

³⁵ Unicef Sverige www.unicef.se/barnkonventionen/varfor-finns-barnkonventionen 2007-12-08

³⁶ CRC 1989 article 1

³⁷ ibid, article 37(a)

ålder och önskvärdheten att främja att barnet återanpassas och tar på sig en konstruktiv roll i samhället.³⁸

Artikel 40 (a) 1

Konventionsstaterna skall söka främja införandet av lagar och förfaranden samt upprättandet av myndigheter och institutioner som är speciellt anpassade för barn som misstänks eller åtalas för eller befinnes skyldiga att ha begått brott och skall särskilt,

(a) fastställa en lägsta straffbarhetsålder; (b) vidta åtgärder, då så är lämpligt och önskvärt, för behandling av barn under denna ålder utan att använda domstolsförfarande, under förutsättning att mänskliga rättigheter och rättsligt skydd till fullo respekteras³⁹

De tre aktuella artiklarna ger alla ett grundläggande skydd för barn som på något sätt utfört ett brott. Konventionen räknar som tidigare nämnt alla personer under 18 år som barn, något som USA inte har erkänt då personer under 18 år kan dömas till straff som vanligtvis endast vuxna döms till. Artikel 37 är relevant i detta sammanhang då USA utdömer LWOP till barn som begått brott. Artikel 40 är viktig då USA inte har klara regler för hur barn som begår brott får och inte får behandlas. Vidare är artikel 40(a)1 också väsentlig eftersom den berör barns rätt att ställas inför rätta i speciella ungdomsdomstolar, något USA inte alltid tillämpar. CRC strävar efter att alltid sätta barnets bästa i främsta rummet men det finns en tendens i USA att bortse från detta.

³⁸ ibid, article 40(1)

³⁹ ibid, article 40(a)1

4. Det juridiska klimatet för barn i USA

4.1. Den rättsliga synen på barn

Faktum är att dagens rättsliga syn på barn påminner starkt om den som fanns i födelsen av USA. Då, för cirka 200 år sedan, kunde barn över femton bli dömda och straffade i vuxna brottmålsdomstolar.⁴⁰ Ju längre tid som gick desto fler reagerade över detta. Advokater och andra som kämpade för barns rättigheter satte sig emot behandlingen och menade att ”...*childrens potential for rehabilitation should influence the response to their criminal behavoiur.*”⁴¹ Alltså ansågs det att barn med sina utvecklingsmöjligheter och stora chanser till förändring inte skulle tilldelas samma straff som vuxna. Detta ledde så småningom till att ett särskilt rättssystem för ungdomsbrottslingar utformades och 1925 hade alla stater, utom två, upprättat ungdomsdomstolar.⁴²

Fram till 1970-talet dömdes alltså barn i speciella domstolar, såvida inte domstolen i specifika fall ansåg det vara för barnets och samhällets bästa med en dom i en brottmålsdomstol.⁴³ Under 1980-talet kom en våg av kriminalitet där en oroande stor del var brott begångna av ungdomar, även allvarliga brott som mord. I efterhand visade sig detta vara en temporär period, men den tiden räckte för att en rädsla för ungdomars våld skulle bryta ut i USA. Politiker och experter varnade samhället för ”super-predators”⁴⁴, exakt översatt super-rovdjur, och syftade på en framtid där ungdomar löpte fritt på gatorna och begick skrämmande brott.⁴⁵ Resultatet blev ett hårdare juridiskt klimat för ungdomar utan några undersökningar om detta skulle vara effektivt eller ej.⁴⁶ Lagstiftare grundade då och där den föreställning som än idag lever kvar i USA, att barn som begår ”vuxna” brott ska åtalas som vuxna. Med vuxna brott

⁴⁰ HRW, *The rest of their lives: Life without parole for child offenders in the United States*, p.14

⁴¹ *ibid*, p. 14

⁴² *ibid*, p. 14

⁴³ *ibid*, p. 14

⁴⁴ Myntat av John DiIulio, professor på Princeton University

⁴⁵ *ibid*, p. 15

⁴⁶ *ibid*, p. 15

menas till exempel mord, rån och knarkhandel.⁴⁷ Human Rights Watch och Ammesty International ställer i sin rapport *The rest of their lives: Life without parole for child offenders in the United States* från 2005 upp tre mekanismer som använts för att öka de ”vuxna” åtalen för ungdomsbrottslingar⁴⁸:

- Upphävande av jurisdiktion för ungdomar – viss lagstiftning kan omöjliggöra en prövning ungdomsdomstol, beroende på barnets ålder och vilket brott det rör sig om. I vissa stater är till exempel mord ett brott som endast kan tas upp i en vanlig brottmålsdomstol.
- Beslutsrätt för åklagare att åtala barn direkt i en domstol utan att målet först prövas i en ungdomsdomstol – Lagstiftning ger åklagare rätt att åtala barn i vanlig brottmålsdomstol, och statistik visar på att ges denna frihet tar åklagaren oftast den.
- Sänkning av åldern för jurisdiktion i vuxna domstolar – Lagstiftning har sänkt åldern på personer som kan ställas inför rätta i vanlig brottmålsdomstol.

Idag har alla stater och federala ledningar i USA rätt att pröva ungdomar som vuxna i brottmålsdomstolar.⁴⁹ Rapporten anger dessutom att alla delstater utom New York, Vermont och Nebraska har infört lagstiftningar som gör det lättare att åtala barn som vuxna.⁵⁰

4.2. Livstid utan benådning för barn under 18 år

2005 avskaffade USA dödsstraffet för barn under 18 år. USA:s Högsta Domstol fastslog vid beslutet att det finns tre huvudsakliga skillnader mellan unga och vuxna; att unga saknar en mogenhet och en känsla för ansvar som vuxna innehar, att unga är mer mottagliga för negativa influenser och grupstryck och att unga personers karaktär ännu inte fastställts och därmed kan förändras.⁵¹ Den åttonde lagändringen i USA:s konstitution förbjuder grymma och ovanliga straff, såsom straff som är väldigt grava i jämförelse med förbrytelsen.⁵² Synen på barn som annorlunda än vuxna i tankesättet (rationalitet etc.) har funnits även innan Högsta Domstolen beslutade att avskaffa dödsstraffet för barn, även när det gäller livstids straff utan

⁴⁷ *ibid*, p. 16

⁴⁸ *ibid*, p. 17

⁴⁹ *ibid*, p. 17

⁵⁰ *ibid*, pp. 16-17

⁵¹ *ibid*, p. 86

⁵² *ibid*, p. 86

benådning. Att sitta i fängelse är påfrestande för alla fångar, men just unga är extra utsatta.⁵³ HRW och Amnesty International har fastslått att den fysiska och mentala överlevnadsmekanismerna ännu inte är helt utvecklade och den livserfarenhet och utbildning som ger en hälsosam utveckling går om miste i fängelset.⁵⁴ HRW och Amnesty International rapporterar om barn som känner rädsla, ilska, ensamhet och hopplöshet, och många har försökt begå självmord.⁵⁵

Många delstater, som Nevada och Kentucky, har ändrat ett livstids straff efter att ha kommit fram till att straffet är oproportionerligt i förhållande till brottet.⁵⁶ Men fortfarande kvarstår faktum att barn blir dömda till livstid. Cirka 2225 ungdomsbrottslingar sitter för närvarande av livstids straff i fängelser runtom i USA.⁵⁷

4.3. Mandatory law

Till många av brotten i USA finns det ett obligatoriskt straff. Detta straff gäller oberoende brottslingens ålder, kön och liknande, och gör att oavsett vad domaren i ett visst fall anser om straffet är han eller hon krävd av lag att utdöma just det påföljande straffet.⁵⁸ Många gånger är det just denna obligatoriska straffföljd, ”mandatory law”, som gör att ungdomar hamnar i kläm. Ett exempel på detta är fallet med Peter A. Peter är en av de personer som HRW och Amnesty International intervjuade som underlag till rapporten *The rest of their lives: Life without parole for child offenders in the United States*.⁵⁹ När han var femton år gammal umgicks han mycket med sin äldre bror, som i sin tur umgicks i kriminella kretsar som inbegrep brott som stöld och knarkhandel.⁶⁰ Vid ett tillfälle stals det droger och pengar från Peters brors lägenhet, och Peter fick enligt egen utsago instruktioner av sin bror att hjälpa till att stjäla en van som skulle köras till förövarnas lägenhet för att få tillbaka det stulna. Peter åkte dit med två äldre pojkar som gick in i lägenhet, varpå det en stund senare hördes skott. Peter körde sedan därifrån med en av pojkarna han åkt dit med.⁶¹ Senare fick han reda på att två personer hade skjutits till döds vid tillfället, och Peter arresterades en vecka efter detta.

⁵³ ibid, p. 52

⁵⁴ ibid, p. 52

⁵⁵ ibid, p. 54

⁵⁶ ibid, pp. 87-88

⁵⁷ HRC Consideration of reports submitted by states parties under article 40 of the covenant 2006 punkt 34

⁵⁸ *The rest of their lives: Life without parole for child offenders in the United States* p. 12

⁵⁹ ibid, p. 11

⁶⁰ ibid, p. 11

⁶¹ ibid pp. 11-12

Det fanns vid rättegången inga fysiska bevis på att Peter hade gått in i hemmet där personerna skjutits, och en av de andra två pojkarna som faktiskt varit inne i huset ansågs vara ”the triggerman”, den som avlossat skotten, och som senare dömdes. Trots detta blev Peter dömd till ”felony murder”⁶² eftersom det kunde bevisas att han hade suttit i bilen utanför platsen där mordet skedde. Till detta domslut följer obligatoriskt straffet livstid utan benådning. Domaren i fallet var själv motvillig till att utdöma detta straff men sa att han var tvungen till det eftersom lagen säger så.⁶³ Enligt Peters försvarsadvokat hade den andra pojken som varit inne i hemmet blivit frigiven. Jag citerar rapporten;

*”So, now you have a fifteen-year-old who was waiting outside with a stolen car doing life without parole and a murderer out in the streets”.*⁶⁴

Peter var vid tiden för rapporten 29 år gammal och hade i fängelset utbildat sig så att han då jobbade som en juridisk assistent i fängelsets juridiska bibliotek.⁶⁵

⁶² Felony murder är ett dödande som räknas som mord, trots att intentionen att döda inte finns, eftersom det skedde i samband med en grov förbrytelse, till exempel rån.
(www.dictionary.reference.com/browse/felony%20murder)

⁶³ *The rest of their lives: Life without parole for child offenders in the United States* p. 12

⁶⁴ *ibid* p. 13

⁶⁵ *ibid* p. 13

4.4. Konventioner som ger barn ett visst skydd i USA

Trots att CRC ej är ratificerad av USA har landet ratificerat konventionens två tilläggsprotokoll, båda år 2000.⁶⁶ Två konventioner som är ratificerade är Internationella Konventionen för Civila och Politiska Rättigheter (ICCPR) och Tortyrkonventionen (CAT). I dessa konventioner finns ett visst skydd för barns rättigheter.

Hur ser då det internationella samfundet på USA och deras försök att upprätthålla barns rättigheter? Nedan följer två rapporter från FN som beskriver var det finns luckor i det amerikanska systemet.

Kommittén för mänskliga rättigheter (HRC) gav sina concluding observations⁶⁷ till USA:s senaste rapport 2006 och den innehöll kritik mot landets misslyckande med att inte skydda barn under 18 år mot livstids straff utan benådning. Kommittén skriver att 42 stater och den federala regeringen har lagar som tillåter livstids straff för personer under 18 år. USA har reserverat sig mot artikel 10(2)(b) 10(3) och (14)(4) i ICCPR.⁶⁸ Artiklarna i sin helhet redogörs ej här men rör barns åtskildhet från vuxna i fängelser och hänsyn till barnets ålder vid brott. Reservationen innebär att USA kan behandla unga som vuxna under speciella omständigheter, men kommittéen anser att landet använder denna behandling alltför ofta och att det strider mot artikel 24(1) i konventionen.⁶⁹ Artikel 24(1) säger att *“Varje barn ska utan åtskillnad på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, nationell eller social härkomst, förmögenhet eller börd äga rätt till sådant skydd av sin familj, samhället och staten, som dess ställning som minderårig kräver.”*⁷⁰

Kommittéens rekommendationer till USA i denna fråga blev följande;

“The State party should ensure that no such child offender is sentenced to life

⁶⁶ Optional Protocol to the Convention on the rights of the child on the involvement of children in armed conflict 000705, Optional Protocol to the Convention on the rights of the child on the sale of children, child prostitution and child pornography, 000705

⁶⁷ Finns ingen exakt översättning i svenska språket, men innebär ungefärligen slutsatser, slutgiltiga kommentarer.

⁶⁸ ICCPR 1976 Artikel 10(2)(b), 10(3) och 14(4)

⁶⁹ CCPR/C/USA/CO/3, p. 11

⁷⁰ ICCPR 1976 Artikel 24 (1)

*Imprisonment without parole, and should adopt all appropriate measures to review the situation of persons already serving such sentences.*⁷¹

USA får även kritik från CAT där kommittén, precis som i HRC:s rapport, anser att landet inte uppfyllt kravet på att barn ska vara åtskilda från vuxna i fängelset. Även i denna rapport nämns oro över det faktum att så många barn sitter dömda till livstids straff.

Kommitténs rekommendationer till USA:s regering blev i detta fall;

*“The State party should ensure that detained children are kept in facilities separate from those for adults in conformity with international standards. The State party should address the question of sentences of life imprisonment of children, as these could constitute cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.”*⁷²

När USA ratificerade dessa konventioner ställdes vissa krav på staten. Det är positivt för barns rättigheter att USA ratificerat ICCPR och CAT men reservationerna förhindrar en full implementering av konventionernas innehåll.

4.5. Icke-ratificeringen av CRC i USA

USA:s dåvarande president Bill Clinton signerade CRC 1995 men skickade aldrig den vidare till senaten för godkännande. För att en konvention ska bli ratificerad i USA krävs det att två tredjedelar av senaten röstar igenom den. Diskussionen om varför Clinton aldrig skickade den vidare besvaras ofta med namnet Jesse Helms. Helms är en starkt konservativ, kristen politiker från South Carolina och tidigare ordförande⁷³ för USA:s utrikesutskott.⁷⁴ Utöver det kan han ses som en symbol för det massiva motstånd mot barnkonventionen som finns i USA. En av de främsta anledningarna till motståndet är att konventionen anses inskränka på föräldrars rättigheter inom barnuppfostran.⁷⁵ Susan Kilbourne skriver i sin artikel *Placing the convention on the rights of the child in an American context* att många föräldrar är oroade

⁷¹ FN CCPR/C/USA/CO/3, p. 11

⁷² FN CAT/C/USA/CO/2, p. 9

⁷³ Den nuvarande ordförande för USA:s utrikesutskott är Joe Biden, en demokratisk senator från Delaware

⁷⁴ Frankel, Maja *Vår förbannade rätt – En bok om ungas rättigheter* pp 176-177.

⁷⁵ Save the children *Children's Rights: Equal rights? Diversity, difference and the issue of discrimination*

över sin förmåga att skydda och övervaka sina barn, men menar att många av argumenten som framförs i denna diskussion är felaktiga.⁷⁶ Det finns en rädsla bland amerikanska föräldrar över att deras möjligheter att uppfostra sina barn på sitt eget sätt minskar om barnkonventionen ratificeras. Anti-organisationer har ställt upp motargument till några av konventionens artiklar. Bland dessa finns ett uttalat motstånd mot att inte kunna styra över sina barns sexuella läggning, religion och kulturella inriktning. Ett av de mest konservativa uttalanden skriver Susan Kilbourne om;

“Article 16 'gives the child a virtually absolute 'right of privacy' to be enforced at law against all others, including parents. Presumably, this privacy right includes the right to have an abortion without parental consent, the right to fornication and homosexual conduct within the home, the right to view obscenity within the home, and the right to obtain and use birth control.”⁷⁷

Detta motargument sticker nog i mångas ögon, men är ett bra exempel på hur hårt motståndet är bland konservativa kristna i USA. Brenda Hale framför en intressant teori som kan sättas i perspektiv till debatten om barns rättigheter. I liberala demokratier är föräldrars sätt uppfostra barn på sitt eget sätt en viktig frihet. Om då föräldrarna tror på att fysisk bestraffning är ett bra verktyg i uppfostran av barn, vad händer då i krocken mellan den individuella friheten och appliceringen av barnkonventionen? Hales arbete är främst baserat på Storbritannien, men visar på en viktig aspekt av USA:s icke-ratifikation av CRC.

4.5.1. USA och exceptionalismen

Den andra huvudsakliga anledningen till varför USA inte ratificerat barnkonventionen anses vara att landet inte vill förlora sin suveränitet till FN och en allmän ovilja att bli styrd utifrån.⁷⁸ USA bär på en tradition av att vara överordnat andra utvecklade länder, i fråga om till exempel religion, politik och historia och detta överstående har på senare år yttrat sig i bland annat invasionen av Irak, där USA ignorerade FN:s resolutioner.⁷⁹ Tillsammans med

⁷⁶ Kilbourne, Susan *Placing the convention on the rights of the child in an American context*, Journal of the Section of Individual Rights and Responsibilities

⁷⁷ *ibid*

⁷⁸ Kilbourne, Susan *Placing the convention on the rights of the child in an American context*, Human Rights: Journal of the Section of Individual Rights and Responsibilities

⁷⁹ Fukuyama, Francis *America at the crossroads – Democracy, power and the neoconservative legacy*, pp. 96-103

denna exceptionalism finns en generell kritik mot FN och traktat gällandes mänskliga rättigheter. Oviljan att ratificera CRC bottnar enligt Susan Kilbourne bland annat rädslan för att förlora delar av landets suveränitet och att staternas rättigheter hade kränkts och därmed skadat det federala systemet.⁸⁰

⁸⁰ Kilbourne, Susan *Placing the convention on the rights of the child in an American context*, Human Rights: Journal of the Section of Individual Rights and Responsibilities

5. Slutsatser och diskussion

Denna studie har gjorts i syfte att undersöka huruvida det är möjligt att dra paralleller mellan användandet av kroppslig bestraffning och den amerikanska jurisdiktionen för barn som begått brott. Det finns inte en självklar koppling mellan fysisk bestraffning av barn och det juridiska systemet i USA, men jag anser att det finns starka band i frågan om synen på våld och rättssystemet.

Med Straus tes om att i ett våldsamt samhälle används våld för att kontrollera våld kan man lugnt påstå att det i USA finns en allmän syn på att det går bra att använda våld för att komma till rätta med problem. På så sätt kan man även se en indirekt koppling mellan fysisk bestraffning och synen på barn i en rättslig kontext. Vuxna bär ett ansvar inför sina barn, och att behöva använda våld för att kontrollera och vinna respekt ger ingen bra förebild. Vuxnas syn på barn återspeglas i statens syn på barn i fråga om bestraffning. Genom att döma barn till livstids fängelse visar USA att har du inte respekt för staten blir du bestraffad. Parallellen mellan stat-individ och föräldrar-barn är i högsta grad aktuell i denna fråga. Föräldrar är föräldrar till sina barn, och staten är föräldrar till föräldrarna. Med en stat som dömer livstids straff utan benådning till minderåriga sätts ribban för hur barn ska kontrolleras. En snabb lösning på ett invecklat problem. Traditionen att använda våld för att kontrollera och ställa saker och ting till rätta verkar genomsyra USA, och utan en mekanism att styra denna tradition kommer barn och ungdomar att fortsätta bli lidande. USA behöver barnkonventionen för att kunna komma över den syn som idag styr vuxnas sätt att uppfostra sina barn på. Tyvärr finns det starka krafter som förhindrar denna utveckling, och frågan är hur långt det ska behöva gå innan USA inser att de behöver FN:s barnkonvention och en förändrad syn på barnet som egen individ.

Att försöka kontrollera sina barn med våld är i Sverige numera en förlegad tanke och det finns ett starkt skydd för att barn inte ska behöva utsättas för våld under sin uppväxt. Personer som Jesse Helms med starka och traditionella familjevärderingar reflekterar en stor del av USA:s befolkning, och som i många andra situationer är det majoritetens vilja som styr. Är det ett fungerande system? Blir samhället bättre av att unga som hamnat i problem och begått brott

sätts bakom lås och bom? Är det rättvist? Nej, det är inte rättvist. Kan USA göra mer för att bygga upp en annorlunda syn på barn som hamnat fel? Ja, om landet någon gång får en regering och en senat som är välvilligt inställd till FN och barns rättigheter. Bill Clinton har skrivit under barnkonventionen, den ska "bara" ratificeras av kongressen. Det känns väldigt betungande att behöva skriva bara med citationstecken, men tyvärr ligger nog en ratifikation långt borta i nuläget. Vad som däremot kan göras är att alla delstater inför nya lagar som förhindrar att barn kan dömas till samma straff som en vuxen person. Som Murray A. Strauss tar upp och som Högsta Domstolen i USA fastslog vid avskaffandet av dödsstraffet för personer under 18 år har barn en lägre mognadsnivå än vuxna, och en ännu inte färdigväxt förmåga att fatta rätt beslut och veta vad som är fel. Läger man därtill ett hårt klimat för dagens unga att växa upp i finns det en logisk orsak till varför barn inte ska dömas som vuxna. När tappade USA tron på sina barn?

En annan sida av Straus teori är att barn som ännu inte är färdigväxta i sinnet har en enorm förmåga att förändras och rehabiliteras. Jag tror att många av situationerna där barn dömts till livstids straff utan benådning handlar om barn som hamnat fel. Hamnat i fel umgänge, eller pressats att utföra brott genom gruppsytryck eller en rädsla för utanförskap. Barn som blir dömda till livstids fängelse utan benådning förlorar inte bara sin barndom, utan även sin framtid.

Just USA är ett intressant land att studera i frågor om mänskliga rättigheter. Att landet som på många sätt ser sig som ledaren av den fria världen inte kan tillgodose sin unga befolkning med säkerhet och trygghet genom rättvisa lagar och en ratificering av CRC är för mig väldigt egendomligt. Materialet för att kunna genomföra en studie som denna har varit väldigt stort, och det var stundtals svårt att sälla. Jag är medveten om att jag har relativt lite källor men anser att de som använts är bra och tillräckliga för studien. På en högre nivå hade det dock varit intressant att fördjupa sig i ämnet och göra en heltäckande studie över ämnet. Det finns ju ett försvar av fysisk bestraffning av barn i USA och det hade varit fascinerande att gräva djupare i detta för att i slutändan möjligtvis kunna förstå och vidare arbeta för att förändra denna tendens. Vid en större studie hade även eget primärmaterial kunnat utvecklats genom intervjuer och fältarbete i USA, med föräldrar, barn och unga interner. Det behövs ytterligare diskussion om och påtryckningar för barns rättigheter i USA, och alla studier i ämnet borde uppmuntras och uppmärksammas. Nästa år, 2009, är det 20 år sedan konventionen om barns

rättigheter antogs, och tills dess borde USA ha gått med i ledet och använda det starka inflytande de har på världssopinionen för att främja barns rättigheter.

6. Referenser

Offentligt tryck

Lagar

Sveriges Rikes Lag, Föräldrabalken 4:9 – 6 § 1, Stockholm, 2007, Norstedts Juridik.

Konventioner

Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman, Degrading Treatment or Punishment
10 december 1984 UN.

Convention on the rights of the child 20 november 1989 UN

International Covenant on Civil and Political Rights 16 december 1966 UN.

FN-rapporter

Concluding observations of the Human Rights Committee: United States of America.
15/09/2006. CCPR/C/USA/CO/3.

Conclusions and recommendations of the Committee against Torture: United States of
America. 25/07/2006. CAT/C/USA/CO/2.

.

Litteratur

Frankel, Maja *Vår förbannade rätt – En bok om ungas rättigheter*, 2004, Atlas/Unicef Sverige.

Fukuyama, Francis *America at the crossroads – Democracy, power and the neoconservative
legacy*, USA, 2006, Yale University Press.

Hale, Brenda, Understanding children's rights: theory and practice, 44:3, Family Court
Review, 2006, pp. 350-360.

Kilbourne, Susan, *Placing the convention on the rights of the child in an American context*, Human Rights: Journal of the Section of Individual Rights and Responsibilities 26:2 (1999) pp. 27-32.

Straus, Murray A., *Beating the devil out of them – Corporal Punishment in American Families*, USA, 1994, Lexington Books.

Save the children *Children's Rights: Equal rights? Diversity, difference and the issue of discrimination*, London 2000 The International Save the children Alliance.

Övrigt referensmaterial

Human Rights Watch & Amnesty International, *The rest of their lives - Life without parole for child offenders in the United States*, 2005.

End all corporal punishment of children
www.endallcorporalpunishment.org.

Save the children *Hitting people is wrong – and children are people too: A practical handbook for organisations and institutions challenging corporal punishment of children*

End all corporal punishment of children och Save the children

<http://www.endcorporalpunishment.org/pages/pdfs/hittingwrong.pdf>.